

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Szerző:

Oltványi Ambrus

Cím:

SZÁSZ KÁROLY
halálának ötvenedik évfordulóján

Forrás:

Magy. Szemle

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Hely

Szász Károly

Személy:

"1955"

Helyszám:

Közl. Ötven évvel ezelőtt halt meg Szász Károly, múlt századi irodalmunk egyik legsokoldalúbb, legtevékenyebb egyénisége. A feledés, amely alakját már évtizedek óta egyre jobban elborítja, érdemetlenül és méltatlanul jutott osztályrészül. Igaz, hogy nevéhez nem fűződnek remekművek, de munkásságának legjava szilárdan beépült a magyar irodalmi fejlődés folytonosságába és nemzeti műveltségünk szerves, elidegeníthetetlen részévé lett.

Szász Károly nagy hagyományok örököséként lépett az irodalomba. Apja nemcsak Bolyai Farkas barátja és a nagyenyedi kollégium tudós professzora volt, hanem az erdélyi szabadelvű ellenzék egyik vezetője és nagytekinthető országgyűlési szónoka is. Az ifjú Szász Károly már tizenhét éves korában, 1846-ban pályadíjat nyer egy versével. 1848-ban Gyulai Pál és Mentovich Ferenc társaságában *Nemzeti színek* címen forradalmi verseket tartalmazó kötetecskét jelentet meg, majd pedig húszéves fővel részt vesz a szabadságharc csatáiban és hadnagyi rangot ér el. Az 1850-es évek elején

református papi vizsgát tesz, matematikából tanári képesítést is szerez és a nagykörösi gimnáziumban egy ideig együtt tanárkodik Arany Jánossal. Később különböző vidéki városokban lelkészkedik, a kiegyezés után, hosszabb közeleti szereplés után, református püspök lesz. Csak ropant munkabírása teszi érthetővé, hogy közeleti tevékenysége mellett is létre tudta hozni irodalmi és tudományos műveinek — költeményeknek, drámáknak, verses és prózai műfordításoknak, tankönyveknek, egyházi jellegű írásoknak, kritikáknak, tanulmányoknak stb. — egész könyvtárát kitevő tömegét.

Ennek az óriási életműnek különböző részei természetesen korántsem egyforma értékűek és fontosságúak. Lírájából talán csak az *Idunát*, hamar elvesztett első feleségét sirató verse az, amely egyszerű, bensőséges hangjával a mai olvasót is megragadja. Drámái és Arany nyomdokain haladó epikus költeményei már megjelenésük idején sem tartoztak az irodalom élvonalába. Igazi elemét, azt a területet, amely leginkább felelt meg hajlamá-

nak és képességeinek, Szász Károly a *műfordításban* találta meg. Sokrétű műveltsége, idegen kultúrák és művek iránti fogékonysága, más frók világába való beleélési képessége csakugyan a műfordításra predesztinálták őt. A még fiatal diák Szász Károlyt Petőfi buzdította először műfordítói munkásságra — és ehhez az ösztönzéshez maradt hű, amikor Petőfi kedves költőit: *Bérangert*, *Thomas Moore-t*, *Shelley-t*, *Heinét* ültette át magyarra. Fordításával elsősorban hazafias feladatot kívánt teljesíteni: a magyar kultúrát akarta gazdagítani, meghódítva számára a világirodalom klasszikus alkotásait. Nem riadt vissza a legmerészebb, a legnagyobb erőfeszítést igénylő vállalkozásoktól sem. *Dante Komédiájának* első teljes magyar fordítása az ő műve volt. *Shakespeare* magyar megszólaltatásából 8 drámának, tehát az egész shakespeare-i mű csaknem egy negyedének lefordításával vette ki részét. Tőle származik a *Nibelung-ének* mindmáig egyetlen magyar fordítása is; e fordításon át még ma is megcsap bennünket a germán eposz zordon szépsége és ereje.

Szász Károly fordításai saját koruk má már avatagnak tűnő, száraznak ható nyelvén íródtak. Dantét ma már nem az ő, hanem *Babits* átültetésében olvassuk — de Babits maga is az őszinte elismerés hangján emlékezett meg elődjének munkájáról s a *Purgatórium* fordítását *»halálával és hűséggel«* ajánlotta Szász Károly szellemének. A most készülő új, reprezentatív *Shakespeare*-kiadványban Szász fordításait nem fogjuk megtalálni — de abban, hogy a *Shakespeare*-tolmácsolás nálunk meghatározott, sajátos tradícióval rendelkezik, s hogy ebbe a hagyományba az új meg új fordítóknak mind tökéletesebb megoldásai szerves, természetes folytatásként illeszkednek bele, abban Szász munkásságának jelentékeny része van.

Szász Károly életművével derekasan hozzájárult nemzeti művelődésünk gazdagításához, erősítéséhez. Illő tehát, hogy halálának ötvenedik évfordulóján mi is — Babits szavaival élve — *»halálával és hűséggel«* emlékezzünk meg róla.

Oltványi Ambrus